

INTERVIEW • STATI • KONZULTACE • VĚDECKÝ ŽIVOT • RECENZE • ANOTACE

EKONOMIE

POLITICKÁ

APLIKACE

TEORIE MODELOVÁNÍ

VYSOKÁ
ŠKOLA
EKONOMICKÁ
PRAHA

1

2008

<http://www.vse.cz/polek>

Registrace MK ČR E 4247

VYDÁVÁ

Vysoká škola ekonomická v Praze
nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3
IČ: 61384399

VÝKONNÁ RADA

Martin Mandel (předseda)
Vysoká škola ekonomická v Praze
Stanislava Hronová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Vratislav Izák
Vysoká škola ekonomická v Praze
Kamil Janáček
Komerční banka, a.s., Praha
Christiana Kliková
Slezská univerzita, Opava
Milan Sojka
Univerzita Karlova, Praha

Petr Soukup
Ministerstvo průmyslu
a obchodu, Praha
Jiří Trešl
Vysoká škola ekonomická v Praze
Alena Zemplerová
Národohospodářský ústav
AV ČR, Praha
Milan Žák
Centrum ekonomických studií,
Vysoká škola ekonomie
a managementu, Praha

EDIČNÍ RADA

Richard Hindls (předseda)
Vysoká škola ekonomická v Praze
Josef Art
Vysoká škola ekonomická v Praze
Marie Bohatá
Eurostat, Luxembourg
Josef C. Brada
Arizona State University, Tempe
Eva Cihelková
Vysoká škola ekonomická v Praze
Jaroslav Daňhel
Vysoká škola ekonomická v Praze
Oldřich Dědek
Univerzita Karlova, Praha
Stanislav Drápal
Český statistický úřad, Praha
Karel Dyba, Praha
Jiří Fárek
Technická univerzita, Liberec
Jana Geršlová
VŠB – Technická univerzita, Ostrava
Roman Hušek
Vysoká škola ekonomická v Praze
Eva Kindlová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Eva Kislíngrová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Václav Klusoň, Praha
Jitka Koderová
Vysoká škola ekonomická v Praze
Karel Kouba
Univerzita Karlova, Praha

Jiří Křovák
Český statistický úřad, Praha
Pavel Kysilka
Česká spořitelna, a.s., Praha
Martin Macháček
VŠB – Technická univerzita,
Ostrava
Bruno Sergio Sergi
Università di Messina
Jiří Schwarz
Vysoká škola ekonomická v Praze
Antonín Slaný
Masarykova univerzita, Brno
Jindřich Soukup
Vysoká škola ekonomická v Praze
Ivo Straka
Centrum ekonomických studií,
VŠEM, Praha
Jan Švejnar
University of Michigan, Ann Arbor
Vladimír Tomšík
Česká národní banka, Praha
Josef Tošovský
Bank for International
Settlements, Basel
Miroslav Tuček
Vysoká škola ekonomická v Praze
František Turnovec
Univerzita Karlova, Praha
Miloslav Vošvrda
Ústav teorie informace
a automatizace AV ČR, Praha

NAKLADATELSTVÍ
OECONOMICA
VŠE v Praze

nám. W. Churchilla 4
130 67 Praha 3

Ředitelka

Libuše Doubravová

Výkonná redaktorka

Marcela Nováková
e-mail:
novakma@vse.cz
papers@vse.cz
telefon:
+420 224 095 819

Předplatné
a distribuce

Jaroslava Navrátilová
e-mail:
navratj@vse.cz
papers@vse.cz
telefon:
+420 224 095 810

DTP a tisk
Nakladatelství
Oeconomica

Ročně vychází 6 čísel
(únor, duben, červen,
srpen, říjen, prosinec).

Cena jednoho čísla činí
70,- Kč včetně DPH,
roční předplatné
402,- Kč včetně DPH
plus poštovné.
Objednávka je
považována za konti-
nuální, pokud není
s dvouměsíčním před-
stihem písemně
zrušena.

Prodej jednotlivých
čísel:

Academia, Václavské
nám. 34, Praha 1,
prodejna VŠE,
nám. W. Churchilla 4,
Praha 3.

ZA JAROSLAVEM JÍLKEM

Profesor Ing. Jaroslav Jílek, CSc.

8. února 1931 – 7. listopadu 2007

V listopadu loňského roku nečekaně opustil řady statistiků na Fakultě informatiky a statistiky VŠE jeden z nejstarších a nejvýznamnějších z nich – profesor Jaroslav Jílek.

Narodil se v Olomouci, kde absolvoval obchodní akademii. Poté studoval v letech 1949–1954 na Vysoké škole ekonomické v Bratislavě obor ekonomika průmyslu a na zdejší katedře statistiky a matematiky začal hned po promoci i svou pedagogickou dráhu. Zde obhájil rovněž svou kandidátskou disertační práci (1963). V té době už pracoval na katedře statistiky VŠE v Praze (od r. 1960) a tomuto pracovišti zůstal věrný po celých 47 let. Po odchodu docenta Kašpara do statistické služby OSN v New Yorku (1966) se stal hlavním představitelem oboru ekonomické statistiky na VŠE. Samostatnou katedru získal tento obor při reorganizaci VŠE v roce 1990.

Profesor Jílek se věnoval zejména problematice měření produkce, zvláště systémovému začlenění meziodvětvových bilancí. Jeho publikační činnost je velmi rozsáhlá, obsahuje více než dvě stovky prací z různých oblastí hospodářské statistiky – včetně čtyř vysokoškolských učebnic, několika desítek učebních textů, řady výzkumných prací i řešení grantových projektů. Habilitační práci obhájil již v roce 1968, profesorem byl jmenován v roce 1990. Na VŠE působil mj. jako předseda

celoškolské akreditační komise, člen Vědeckých rad VŠE i Fakulty informatiky a statistiky, opakovaně byl zvolen členem Akademického senátu této fakulty.

Profesor Jílek už od 60. let spolupracoval se státní statistickou službou – nejprve především v problematice meziodvětvových (Input-Output) bilancí, poté v oblasti statistického výzkumu. V letech 1968–1970 byl zástupcem ředitele Výzkumného ústavu statistiky a účetnictví a v letech 1990–1992 statutárním místopředsedou Federálního statistického úřadu. Po jeho zrušení v souvislosti se zánikem federace působil profesor Jílek jako expert v sekretariátu předsedy Českého statistického úřadu, často jako renomovaný odborník zastupoval českou statistiku v zahraničí.

Dlouhá léta pracoval profesor Jílek i v redakčních radách odborných časopisů Statistika (v letech 1991–2002 byl předsedou redakční rady) a Statistics in Transition a byl rovněž dlouholetým členem ediční rady časopisů Politická ekonomie a Prague Economic Papers.

V profesorovi Jílkovi ztratili čeští statistici jednoho z nejvýznamnějších a nejzasloužilejších odborníků, jeho přátelé z VŠE oblíbeného kolegu a nejmladší adeпти statistiky obětavého učitele a ochotného rádce. Čest jeho památce.

Výkonná a ediční rada Politické ekonomie

2008/1

ROČNÍK LVI

POLITICKÁ EKONOMIE

STATI ♦ ARTICLES

- János Kornai:** Obory společenských věd: odluka nebo spolupráce? (Disciplines of Social Sciences: Separation or Cooperation?) 5
- Jaromír Šindel, Stanislav Šaroch:** Politická ekonomie kursové politiky ve střední a východní Evropě – odvětvový přístup (The Political Economy of Exchange Rate Policy) 17
- Filip Novotný:** Daňová optimalizace nadnárodních společností prostřednictvím vnitřních cen: přehled hlavních teoretických východisek a možných makroekonomických dopadů (Tax Optimization of Multinational Firms through Transfer Pricing: A Survey of Main Theoretical Foundations and Potential Macroeconomic Impacts) 40
- Tomáš Cahlík, Jiří Hlaváček, Jana Marková:** Školné či dotace? (Simulace s modely systému vysokých škol) (Tuition or Subsidies? /Simulations with Models of the University System/) 54
- Eva Cihelková, Pavel Hnát:** Budoucnost Evropské unie v kontextu nového regionalismu (Future of the European Union within the New Regionalism Context) 67

DISKUSE ♦ DISCUSSION

- David Marek:** Penzijní reforma v ČR: konverze ke kombinovanému systému s ohledem na limity fiskální politiky (Pension Reform in the Czech Republic: A Switch to Mixed System with Regard for Limits of Fiscal Policy) 80
- Jan Kubiček:** Proč přechod průběžného penzijního systému na fondový nijak nesouvisí s demografickým vývojem? (Why a Switch from Payg to Funded Pension System Has No Link to Demographic Development?) 102

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA ♦ FROM THE SCIENTIFIC LIFE

- Pavel Sirůček:** Nositelé Nobelovy ceny za ekonomii za rok 2007 (Nobel Prize Winners for Economics in 2007) 123

EKONOMICKÁ LITERATURA ♦ THE ECONOMIC LITERATURE

- Jiří Hnilica:** Rozhodování za rizika (Decision-making under Risk) 129
- Tomáš Krabec:** Průvodce na cestě k podnikatelskému úspěchu (A Guide to Business Success) . . . 131
- Václav Žďárek:** Nová publikace pro studium managementu (A New Book for the Study of Management) 133
- OBSAH POLITICKÉ EKONOMIE 2007 (INDEX TO THE POLITICKÁ EKONOMIE 2007) 139

© VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Časopis je vydáván v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Autorská práva vykonává VŠE, Nakladatelství Oeconomica. Bez jeho písemného souhlasu nelze užít žádný publikovaný text ani jeho část, zejména rozmnožováním a šířením jakýmkoli způsobem i v jiném jazyce.

INFORMACE PRO AUTORY

Články publikované v Politické ekonomii mají charakter statí, diskusních či polemických příspěvků, konzultací, přehledových článků, recenzí a anotací.

Obsah příspěvků posuzuje lektorský tým a projednává výkonná rada časopisu; o výsledku uvědomí redakce autora písemně či telefonicky. Pokud není příspěvek přijat, je redakce oprávněna si ponechat jeden jeho exemplář. Na uveřejnění příspěvku neexistuje právní nárok.

Předpokládá se, že **příspěvek nabízený k uveřejnění** nebyl dosud nabídnut a bez souhlasu vydavatele ani nebude nabídnut jinému vydavateli.

Doporučený rozsah rukopisů u statí a diskusních příspěvků činí přibližně 20 stran normovaného formátu, tj. zhruba 40 000 znaků (včetně mezer), u konzultací, přehledových článků apod. 30 stran (55 000 znaků), u recenzí 8-10 stran (do 18 000 znaků) a u anotací 1-2 strany (do 3300 znaků).

Rukopisy se předkládají v českém (nebo slovenském) jazyce, ve třech vytištěných exemplářích a v identické elektronické verzi ve formátu doc (mailem: papers@vse.cz, nebo na disketě). Alespoň jeden vytištěný rukopis musí být **podepsán autorem**, který tím stvrzuje, že vydavateli bezplatně poskytl právo k publikování v tištěné i elektronické verzi (ve formátu pdf) a že příspěvek vytvořil vlastní tvůrčí činností a neexistují k němu autorská práva jiných osob.

Rukopis stránkujte. **Poznámky** pište na dolní okraj strany a číslujte je průběžně. **Obrázky a grafy** číslujte a zařazujte do textu; pokud je uvádíte zvlášť, jejich umístění v textu vyznačte. **Odkazy** obsahují pouze první prvek odkazovaného dokumentu (zpravidla příjmení autora) a rok jeho vydání - např. Samuelson (1989); jestliže citujete, uvádí se i strana.

Na konci rukopisu autor uvede:

* **seznam literatury** v češtině (slovenštině), zpracovaný dle ČSN v abecedním pořadí; vzor je k dispozici v redakci Politické ekonomie a na www.vse.cz/polek;

* **v angličtině**: název (titulek) rukopisu, abstrakt (cca 150 slov), klíčová slova (6-8), JEL klasifikace (www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html) a kontaktní adresa autora, resp. autorů, včetně e-mailového spojení.

Na zvláštním listě předává autor redakci své plné jméno s tituly a vědeckými hodnostmi, přesný název a adresu pracoviště, telefonní a e-mailové spojení.

Autorské korektury je nutno vrátit **do čtyř dnů** a není přípustné provádět v nich úpravy, které by ovlivnily rozsah textu.

NOTE TO CONTRIBUTORS

Any article should not exceed 20 pages written **in czech or slovak language** and should be submitted in two copies meeting the usual editorial standards with complete bibliographic information covering all cited references, descriptive abstracts (max. 150 words), keywords and JEL Classification. We will appreciate receiving your text written on the data medium in commonly used text software (e.g. Word). It is necessary to state whether the text is original or whether it has already been published elsewhere.

It is necessary to explain correctly all less common terms and concepts. Abbreviations unless well known and commonly used, should be also explained.

The author will be advised whether the article has been accepted for publication.

Please submit your manuscripts to: Editorial office Politická ekonomie and Prague Economic Papers, University of Economics, nám. W. Churchilla 4, CZ – 130 67 Praha 3, Czech Republic / ČR.

OBORY SPOLEČENSKÝCH VĚD: ODLUKA NEBO SPOLUPRÁCE?

János Kornai, Collegium Budapest Institute for Advanced Study, Budapešť

Chtěl bych začít popisem dvou nedávných zkušeností. Pod záštitou kolegia Budapest Institute for Advanced Study profesorka Susan-Rose Ackermann z Univerzity v Yale a já jsme mezi roky 2000 a 2002 svolávali a řídili skupinu vědců, kteří se zabývali analýzou tématu „Čestnost a důvěra ve světle postsocialistického přechodu“.¹ Skupina se skládala z lidí z různých profesí včetně odborníků na právo, ekonomů, sociologů, odborníků v oblasti politické vědy, politické filozofie a historiků. Scházeli jsme se na týdenní semináře, abychom se informovali o pokrocích v naší práci. Všechny nás ohromila skutečnost, že obtížně rozumíme jeden druhému. Každý obor vychází ze svých vlastních (jednoznačně konstatovaných nebo nevyslovených) pouček a základních předpokladů. Každý obor má svůj vlastní jazyk a slovník. V každém oboru odborníci pokládají za „klasické“ rozdílné příspěvky, ale všichni se domnívají, že dílo, které považují za klasické, je známé všem ostatním. Napříč jednotlivými obory existuje velká rozmanitost, pokud se jedná o současné práce, které se proslavily, a o témata, která se stala „žhavými“. Navzdory tomu příslušníci každé profese očekávají, že příslušníci ostatních profesí jsou obeznámeni s věděním v jejich oblasti.

Interdisciplinární charakter této výzkumné skupiny vyžadoval od účastníků určitý druh sebekázně. Nutil je, aby na seminářích hovořili způsobem, který je srozumitelný i ostatním. Učili jsme se jeden od druhého a snažili jsme se být otevření myšlenkám vznášeným v jiných oborech.

Na začátku roku 2005 jsem cestoval do Číny. Když jsem se připravoval na přednášky, které jsem tam měl mít, snažil jsem se seznámit se s nejnovější literaturou o čínském reformním procesu. Přečetl jsem řadu prací napsaných nejlepšími ekonomy, kteří se touto oblastí zabývali, a přitom mě zarazila ta skutečnost, že ačkoliv se dotýkali politických aspektů reformy, neodkazovali ani na jednu práci z nějakého časopisu zabývajícího se politickou vědou. Zároveň jsem přečetl práce od předních odborníků na politickou vědu, kteří se specializovali na tuto oblast, a shledal jsem stejnou jednostrannost – ačkoliv se o reformě hospodářství několikrát zmiňovali, nečinili žádný odkaz na

1 Vědecké práce vypracované v rámci výzkumného projektu byly vydány ve dvou svazcích: Kornai a Rose-Ackermann (2004) a Kornai, Rothstein a Rose-Ackermann (2004).

ekonomické časopisy. Zdálo se, že mezi těmito dvěma skupinami expertů na Čínu neprobíhá téměř žádná komunikace.

Proto jsem se rozhodl podívat se blíže na vztah mezi jednotlivými obory společenských věd. V této práci mi pomáhala studentka ekonomie Noémi Péter. Zaměřili jsme se na čtyři obory: ekonomiku, politickou vědu, sociologii a právo. Vybrali jsme pět předních časopisů z každého tohoto oboru a zpětně jsme prošli celý jeden ročník od každého, tj. všechny články uveřejněné v roce 2004.

Sečetli jsme počet citací pramenů, které jsme utřídili různým způsobem (způsob výpočtu, zásady třídění a hlavní výsledky jsou uvedeny v příloze). V ekonomických časopisech jsme našli 316 článků, u nichž jsme mohli uplatnit naši metodiku. Z počtu 4 885 citací nalezených v těchto článcích 88,9 % pocházelo rovněž z ekonomických časopisů, 6,6 % z interdisciplinárních časopisů zabývajících se společenskými vědami, 2,2 % z časopisů zabývajících se politickou vědou, 1,2 % z právnických časopisů a 1,0 % ze sociologických časopisů. Naprosto dominantním zdrojem poznání pro profesii ekonomie je tedy profese sama – práce uveřejněné jinými ekonomy v ekonomických časopisech. Profese je zahleděna dovnitř do sebe a zřídka uznává výsledky z jiných oborů společenských věd. V ostatních zkoumaných oborech panuje obdobná situace (viz příloha).

Nechci přeceňovat hodnotu kvantitativních výsledků této malé kolekce dat. Zřejmě bychom získali mnohem přesnější a spolehlivější výsledky, kdybychom analyzovali několik ročníků těchto časopisů vydaných v několika různých letech a kdybychom do této analýzy zahrnuli více oborů a časopisů. Při této příležitosti jsme vyloučili ze sčítání citace, u nichž byl obor tvořící pramen citace nejednoznačný. Přesnější výpočet by vyžadoval velký kus práce a já doufám, že ho někdo vykoná. Závěr této malé studie je však jasný: intelektuální pojítka mezi jednotlivými obory společenských věd jsou velmi slabá.

Jak jsme v současné době na tom, pokud se jedná o odluku a spolupráci ve společenských vědách? Co lze udělat pro vzájemné přiblížení těchto oborů tak, aby poskytovaly koherentní vícestraný přístup k řešení problémů, před nimiž dnes stojí každý z nich odděleně? Pokouším se zde dát pouze částečnou navrhovanou odpověď, abych podnítil čtenáře k přemýšlení o těchto nesnadných otázkách. Hlubší pochopení těchto problémů vyžaduje důkladnější a rozsáhlejší výzkum.

1. Pět povzbudivých příkladů interdisciplinárních přístupů

Obecný obraz vzájemného působení napříč obory je o něco příznivější než ten, který byl uveden výše. Popíši zde pět příkladů intelektuálních proudů, vědeckých pozic a metod, které překročily hranice tradičních oborů a podpořily sblížení a spolupráci mezi nimi. Jsem přesvědčen, že by bylo možno nalézt mnoho dalších příkladů.

Teorie racionální volby

Teorie racionální volby tvoří jádro neoklasické ekonomie. Tvrdou diskusi o ní začal Walras. Arrow a Debreu ji podrobněji rozpracovali.

Ačkoliv tato teorie vznikla v rámci ekonomie, začala být široce používána i v jiných oborech. Průkopníkem v úsilí rozšířit ekonomii je Gary Becker, který v roce 1992 obdržel Nobelovu cenu v této oblasti. Becker tvrdí, že pohnutky v pozadí lidského chování lze v mnoha případech popsat na základě předpokladu, že ten, kdo při rozhodování volí mezi různými možnostmi, volí tu možnost, která zaručuje nejpříznivější kombinaci výhod a nevýhod. O tom, kdo se rozhoduje, se předpokládá, že je to důsledný člověk, jehož preference splňují určité požadavky na důslednost, a že maximalizuje užitkovou funkci – to znamená, že se snaží z daných možností učinit optimální volbu. Aplikace modelu racionální volby nám umožňuje analyzovat nejenom ekonomická rozhodnutí (jako volbu výrobce mezi různými technologiemi nebo volbu spotřebitele mezi dvěma komoditami), ale také širokou řadu jiných problémů, jako je zločin, sebevražda, velikost rodiny a rozhodování ve volbách.

O své kritice teorie racionální volby jsem velmi podrobně psal ve své knize *Anti-Equilibrium* (1971). Určitě nejsem nekritickým podporovatelem této teorie; kromě toho chápu meze daného modelu. Chtěl bych však také zdůraznit, že by bylo vážnou chybou prostě ji zahodit. Měli bychom se rovněž vyhnout redukování problému na konflikt mezi obory nebo podobory tím, že budeme říkat „my, sociologové (nebo odborníci na politickou vědu či na právo), nemáme teorii racionální volby rádi a vy, ekonomové, nám ji chcete vnutit“. Nikoliv, problém tkví někde jinde. Tady neexistuje nic takového jako *ten určitý* sociolog nebo *ten určitý* ekonom. Existuje několik druhů sociologů a několik druhů ekonomů. Mezi ekonomy patří lidé jako já, kteří jsou k této teorii kritičtí, ale kteří vědí, že má významnou vysvětlovací schopnost a že je proto třeba ji využívat a aplikovat. Měli bychom však pochopit meze její platnosti jakož i její přínosy.

Neobratní uživatelé teorie racionální volby (a existují mnozí takoví) se domnívají, že je to klíč k pochopení *všech* jevů – že neexistuje žádné lidské chování, které by nemohlo být popsáno (snad s určitou malou námahou) pomocí tohoto modelu. Naproti tomu lidé, kteří tuto teorii aplikují rozumně a se střizlivostí (a také existují mnozí takoví), vědí, že tato teorie dokáže určité jevy vysvětlit, nikoliv však některé jiné. Rovněž vědí, že takové vysvětlení má pouze částečnou platnost dokonce i v těch případech, kdy má vysvětlovací schopnost. Nedokáže vrhnout světlo na celý jev, ale je schopná poukázat na některé závažné prvky. Proto používám teorii racionální volby pouze s obezřetností a v rámci příslušných omezení. Jestliže jsem konfrontován s nějakým jevem, který je třeba vysvětlit, a zejména jedná-li se o složitý společenský jev, domnívám se, že má cenu se ptát, jaké jsou pohnutky těch, co rozhodují, jakými cíli jsou poháněni a zda mají snadno pochopitelné zájmy (může se jednat o nefinanční zájmy jako např. pohnutky k získání moci nebo citové pohnutky). Stojí za to provést rozbor toho, co jedince podněcuje ke konání, protože nám to pomůže pochopit důvod události, k níž dochází v důsledku jejich volby a rozhodnutí, vědomých či nevědomých.

Jsem proti „imperialismu“ teorie racionální volby, jejímu agresivnímu šíření a proti praktice jejího vnucování vědcům. Považuji však za velmi důležité a žádoucí, abychom o ní přemýšleli a používali ji, kdekoliv je to možné. Až do dneška nedokázal uniknout vlivu této teorie žádný z oborů společenských věd.

Teorie her

V případě racionální volby se základní předpoklad (že ten, kdo rozhoduje, činí optimální volbu) rozšířil za oborové hranice ekonomie. V případě teorie her *forma popisu*, možná technika pro popis situací, šla až za hranice oboru.

Prvními názornými příklady, na něž bylo možno aplikovat teorii her, byly společenské hry, ale klasické dílo Neumanna a Morgensterna (1944) začalo být hned na začátku aplikováno na ekonomické jevy. Brzy bylo zřejmé, že lze tuto teorii použít pro rozbor jakéhokoli společenského jevu. Konkrétněji, lze ji použít pro každou situaci, která obsahuje vzájemnou reakci (spolupráci, konflikt, harmonizaci chování, konání proti jiným subjektům) mezi společenskými subjekty nebo ve které by vzájemná reakce mohla vzniknout. Lidé jsou propojeni širokou paletou společenských pojitek. Jestliže mezi nimi nějaké pojítko existuje, většinu jevů vztahujících se k jejich vzájemné reakci lze popsat pomocí jakéhosi teoretického modelu hry, který může vést k zajímavým závěrům. Jevy, které lze analyzovat pomocí teorie her, se vyskytují v oblasti politiky, rodinného života, vojenských situací a v bezpočetných jiných souvislostech.

Většina akademických pracovníků, kteří se zabývají teorií her, pracují na katedrách ekonomie. Ale teorie her se rozrostla za hranice ekonomie a stala se obecnou analytickou metodou aplikovanou napříč společenskými vědami.

Vícerozměrná analýza dlouhých časových řad národní statistiky

Rozdílné obory společenských věd sblízuje velké množství dat a zrychlení výpočtů. V 60. letech dosáhly pozoruhodně rychlého hospodářského růstu Korejská republika, Brazílie a několik dalších zemí. Badatelé v té době zaznamenali, že ve všech těchto zemích vládly despotické diktátorské režimy, což vedlo některé z nich k závěrům, že diktatura je příznivější pro růst vytvářením daleko lepších podmínek pro hospodářský rozvoj, než jaké vytvářejí demokratické systémy. Typickým argumentem bylo odkazovat se na jednu ze zemí s vysokým růstem a snažit se učinit nějaký zevšeobecněný závěr na základě této země nebo snad jedné či dvou dalších takových zemí.

Od té doby došlo v průběhu desetiletí k mnoha změnám. Za prvé byly vytvořeny velké databáze s řadami dat za 100 až 150 zemí za dlouhá období. Některé z těchto časových řad zahrnují ekonomická data (např. HDP); jiné pokrývají mimoekonomické jevy.

Dalším významným jevem, který nastal v uplynulých třech desetiletích, je vývoj vysoce výkonných počítačů, které umožňují rychlé řešení obrovských soustav rovnic, vícerozměrné regresní výpočty a další matematicko-statistické analýzy. Tyto počítače jsou schopny řešit úlohy, které vyžadují 100 000 výpočtů v jedné řadě.

Mnohé projekty využívají nové možnosti, které nabízejí velké datové banky a rychlé počítače. Mezi průkopníky patřil Robert Barro (viz např. jeho studii z roku 1991). V posledních 15 letech se tento typ analýzy stal oborem, v němž pracují stovky badatelů.²

2 Diskusi k této práci viz Djankov a jiní (2003) a Knack a Keefer (1995).

Typický postup je následující. Řekněme, že nějaký badatel chce vysvětlit nějaký ekonomický jev (jako např. růst nebo příjmovou nerovnost) nebo nějaký mimoekonomický jev (jako míru negramotnosti). Může brát v úvahu širokou paletu vysvětlujících veličin, které sahají od kvantitativních ekonomicko-statistických dat, jako jsou míra investic nebo otevřenost země vůči zahraničnímu obchodu, k různým kvalitativním společenským charakteristikám, jako je míra demokracie nebo diktatury převládající v rámci politického systému. Tento badatel může objasňovat právní systém dané země (anglosaský nebo německý). Může zkoumat, jak často dochází ke korupci a jaké je převládající náboženství dané země.

Jestliže je do souboru vysvětlujících veličin zahrnut odlišný soubor jevů, pak může badatel přijít s více než několika libovolně zvolenými příklady činitelů, které ovlivňují růst sledovaného jevu. Použití pečlivé analýzy tohoto typu vícerozměrných výpočtů nemusí vždy přinést jasné a jednoznačné odpovědi nebo nemusí vždy vést k přesvědčivým výsledkům. Ale ať je výsledek jakýkoli, učinili jsme dlouhý krok kupředu v učení se. Pomocí statistických nástrojů mohou nyní společenské vědy obecně, nejenom ekonomie, zkoumat náhodné vztahy v rámci široké palety ekonomických a mimoekonomických jevů.

Tento přístup vyvolává mnoho vážných metodických potíží. Jeho aplikace je v mnoha případech znepokojující. Badatelé často zneužívají metodiku stručně popsanou výše v textu a na základě analýzy činí nezodpovědné závěry. Navzdory těmto problémům přesto dnes existuje metoda, která se může při obezřetném použití ukázat cennou pro pochopení složitých vzájemných vztahů.

Dovolte mi uvést varování týkající se této metody. Počítače jsou dnes tak rychlé, že badatelé mohou provádět pokusy náhodně, jak naznačuje ironický článek Sala-i-Martina (1997) „Právě jsem provedl dva miliony regresí“. Na levou a na pravou stranu lze dát cokoliv, regresi lze provádět na základě milionů výpočtů a přitom je možno nalézt velmi vhodnou rovnici. Varování Tjallinga Koopmanse stále platí: všechna smysluplná měření a osvětlující kvantitativní analýza musejí vycházet ze základní teorie (Koopmans, 1947).

Využití „měkkých“ dat

Před nějakými dvěma nebo třemi desetiletími by ekonomové brali vážně pouze empirické analýzy, které obsahují statistická data ex post. Nepřijímali by myšlenku, že vážná ekonomická analýza může vycházet z rozhovorů, protože byli přesvědčeni, že pouze ti, kdo dělají průzkum trhu, nebo snad sociologové, by prováděli tento typ výzkumu, nikoliv ctihodní ekonomové. Dnes tomu už tak není.

Akademická obec dnes chápe, že jevy, které probíhají v myslích lidí, mají význam. Ekonomové musejí rozumět očekáváním, nadějím a vnímání lidí a musejí oceňovat hodnoty, které ovlivňují způsob jejich myšlení a výši jejich optimismu či pesimismu. Blahobyt vždy patřil mezi veličiny, které ekonomové považují za důležité, ale býval měřen výlučně objemem spotřeby. Stalo se obvyklým měřit hladinu lidského štěstí tak, že se lidí ptáme, jak jsou šťastní (viz Frey a Stutzer, 2002).

Mnohé studie dnes provádějí badatelé, kteří se spoléhají na postupy, jež dříve nepoužívali ekonomové, ale obvykle je aplikovali sociologové. Data tohoto typu lze získat z celé řady zdrojů včetně výzkumů veřejného mínění, rozhovorů a odpovědí na písemné nebo ústní otázky. Hodnocení výzkumného projektu by nemělo vycházet z toho, zda jsou výchozí data „měkká“ nebo „tvrdá“, ale z toho, zda jsou tato data reprezentativní a odpovídající a zda byl výzkum proveden řádně.

„Systémové paradigma“

Doufám, že nevyvolám dojem neskromnosti, jestliže jako poslední bod uvedu charakteristický *přístup*, který obvykle používám ve své vlastní práci a který nazývám „systémové paradigma“ (Kornai, 2000). Uvažme historické období, kdy bývalý Sovětský Svaz a Východní Evropa byly pod komunistickou diktaturou. Popis pouze politického režimu (politického monopolu komunistické strany) by vytvořil jednostranný obraz tohoto regionu a období. Naproti tomu jiný jednostranný obraz bychom dostali z popisu pouze ekonomiky, který by upozorňoval na vyloučení soukromého vlastnictví jako výrobního prostředku, znárodnění všech výrobních prostředků, vytlačení trhu a centrální řízení ekonomických procesů. K vytvoření úplnějšího obrazu by bylo třeba věnovat se oběma aspektům a také ideologiím, dominantnímu postavení marxisticko-leninských ideálů, pronásledování alternativních názorů, a retorice a propagandě komunistického režimu.

Jediným možným způsobem, jak pochopit realitu tohoto regionu před rokem 1990, je, že se pokusíme zkoumat tento systém jako celek. Měli bychom se snažit pochopit současně všechny oblasti a dimenze tohoto systému, jak se navzájem ovlivňovaly jednotlivé prvky, jaké mezi nimi převládaly vzájemné reakce a jak vznikala vzájemná závislost.

Systémové paradigma má bohaté intelektuální tradice. Za jeho prvního průkopníka bych považoval Karla Marxe. Dalšími pozoruhodnými vzdělanci, kteří sem patří, jsou Karl Polanyi (1944) [1962]; Friedrich Hayek (1935; 1944); a Joseph Schumpeter (1942).

Systémové paradigma je třeba použít nejenom pro studium socialismu, ale také pro pochopení kapitalistického systému jako celku, nikoliv pouze jedné či druhé z jeho oblastí. Tento systémový přístup se stal důležitým zejména dnes, kdy v kdysi komunistických zemích probíhá změna – nebo, jak říká Karl Polanyi, Velká transformace. Ti, kdo se za uplynulých 15 let specializovali na studium změn v bývalém Sovětském Svazu, Střední a Východní Evropě, Číně nebo Vietnamu – tzv. transitologové včetně odborníků ze Světové banky, Mezinárodního měnového fondu a Evropské banky pro obnovu a rozvoj – dospěli k vlastnímu pochopení tohoto problému. I když nepoužívají obrat *systémové paradigma*, charakter jejich práce je nutí aplikovat tento přístup.

Systémové paradigma nelze použít v úzkých hranicích jednoho či druhého oboru společenských věd. Samou podstatou tohoto přístupu je jeho interdisciplinární charakter.

2. Žádoucí směry

Jaké jsou žádoucí směry změny? Nenavrhuji zrušit hranice, které oddělují jednotlivé obory. Nenavrhuji, aby katedry ekonomie, sociologie a politické vědy byly spojeny do jedné univerzální katedry společenských věd. Nejsem šílenec toužící po slučování, a to nejenom z taktických důvodů (to znamená, aby se zabránilo bojům o moc, které obvykle po slučování následují).

Jednotlivé obory jsou bohaté na cenné tradice, metodiky a přístupy. Příslušníci každé profese mají vytríbenou znalost dílčího souboru v rámci souboru literatury ve všech společenských vědách. Bylo by závažnou chybou, kdyby v budoucnosti ve společenských vědách prováděli výzkum a učili studenty pouze „univerzalisté“. Mám však tři návrhy, jak zlepšit sdílení znalostí napříč obory. Jedná se o skromné návrhy, a snad mají větší šanci na přijetí.

1. návrh: Získání alespoň minimální znalosti z jiných oborů

Ať máte jakoukoli specializaci, získejte minimální znalost z jiných oborů společenských věd. Max Weber není jediným učencem mimo ekonomii, jehož dílo by ekonomové měli pochopit. Tak jako je třeba k získání doktorátu z ekonomie minimální úroveň znalostí z matematiky a statistiky, měly by být stanoveny minimální požadavky, pokud se jedná o společenské vědy a historii. Pokud se jedná o „zralé“ badatele, my sami se musíme vzdělávat. Měli bychom číst mnohem více publikací vzniklých v ostatních oborech společenských věd, a měli bychom sledovat jejich nejnovější úspěchy a diskuse.

Měly by být pro studenty stanoveny povinné minimální požadavky nebo měli bychom se spokojit s doporučením, aby univerzity podporovaly širší znalosti a dávaly kredity za kursy absolvované mimo základní obor? Správnou odpovědí si nejsem jist; stálo by za to pokračovat v této diskusi. Ale to není ta nejdůležitější věc. Opravdu důležitou věcí je ovzduší převládající na univerzitě a vzájemná očekávání kolegů. Existuje tu pojem používaný příslušníky maďarské inteligence: *profesionální barbar*. Vztahuje se na lidi, kteří jsou sice odborníky v úzce vymezené oblasti, ale kteří neznají nic jiného. Musíme vytvářet ovzduší, kdy se profesionální barbaři stydí za svou nevdělanost, ať jsou ve své oblasti sebelepší.

2. návrh: Podpora interdisciplinární práce a spolupráce mezi odborníky z různých oborů

Interdisciplinární práce je sice běžnější než před několika desetiletími, ale stále se ještě příliš nerozšířila. Bylo by žádoucí, abychom na universitách měli více interdisciplinárních výzkumných projektů a více interdisciplinárních kursů.

Pojem *interdisciplinární vzdělanec* dnes neznamená žádný vysoký respekt. „Je to nejlepší filozofka mezi ekonomy“ není velká chvála. Toto hodnocení se musí změnit. Pár časopisů pokrývá dva sousední obory (např. ekonomii a sociologii nebo ekonomii a právo). Ale neexistuje jediný prestižní anglicky psaný akademický časopis, který pokrývá celou oblast společenských věd. Když jsem psal svůj článek o systémovém paradigmatu, nenašel jsem jediný časopis, do jehož profilu by se mohl hodit. Jsem rád,

že tuto práci bude obsahovat publikace vydávaná Světovou bankou. Jedná se o práci, která se vlastně rovněž nehodí do žádného specializovaného časopisu a která by splnila svůj cíl pouze tehdy, kdyby mohla být uveřejněna současně v jednotlivých časopisech zabývajících se jednotlivými obory. Ale ediční politika takovou praxi zakazuje tím, že dodržuje právo prvního uveřejnění. Časopis zakládající si na své pověsti by nikdy nic neuveřejnil jako druhý. Toto je míněno pouze ironicky a ve snaze popsat současnou situaci, kdy navzdory dumpingu časopisů neexistuje jediný odpovídající časopis jako fórum pro komplexní sdělení pokrývající všechny obory společenských věd. Kdybych byl mladší, inicioval bych založení nějakého všestranného časopisu zabývajících se společenskými vědami.

3. návrh: Podpora rozvoje nového typu multidisciplinárního vzdělance

V akademické oblasti musíme podporovat vznik zvláštního typu vzdělance, „vzdělance ve společenských vědách“. Většina vzdělanců raději zůstane odborníky na ekonometrii nebo experimentálními psychology či sociálními antropology. Ale je zapotřebí malé skupiny badatelů a pedagogů, kteří se pokusí vypracovat komplexnější přístup k dané problematice. Takové všestranné mozky jsou zapotřebí nejenom proto, aby se staly novými Hayeky nebo Schumpetery, ale také proto, aby splňovaly skromnější potřeby. Například prezidenti a ministerští předsedové potřebují poradce, kteří mají komplexnější znalosti než současní (často úzce vyškolení) poradci – poradce, kteří se vyznají v řadě oborů, lidi s důkladnou znalostí historie, politické vědy, ekonomie, sociologie a sociální psychologie. Nemusejí být v těchto oblastech odborníky, pouze musejí být schopni orientovat se v těchto oborech a vědět, jaké si mají přečíst knihy. Vytvoření tohoto typu vzdělance by mohlo pomoci politikům, aby získávali lepší rady, než dostávali až dosud.

Závěrem mi dovoluji, abych znovu poukázal na to, že na řešení problémů popisovaných v této práci neexistují žádné hotové recepty. Ale tato práce může být užitečná v tom, že přitahuje pozornost k nesnadnému problému, s nímž jsme se dosud řádně nevypořádali.

Příloha

Metodika a numerické údaje ze studia literatury napříč obory

Vybrali jsme po pěti odborných časopisech z ekonomie, práva, politické vědy a sociologie (tabulka 1) a provedli jsme rozbor všech článků v těchto 20 časopisech vydaných v roce 2004. Výběr ekonomických časopisů vycházel z různých přehledů „předních časopisů“. Odborníci z ostatních oborů vybrali časopisy z oblasti práva, politické vědy a sociologie. Ačkoliv většina těchto časopisů vychází ve Spojených státech, soubor obsahoval alespoň jeden neamerický časopis z každého oboru. Konečně je třeba uvést, že výběr byl poněkud libovolný, ačkoliv se zdá jisté, že každý z vybraných časopisů se ve svém oboru řadí mezi předních 10 až 15 časopisů.

Tabulka 1
Časopisy vybrané z každé oblasti (2004)

Ekonomie	Právo	Politická věda	Sociologie
<i>American Economic Review</i>	<i>American Journal of International Law</i>	<i>American Political Science Review</i>	<i>American Journal of Sociology</i>
<i>Economic Journal</i>	<i>Columbia Law Review</i>	<i>Comparative Politics</i>	<i>American Sociological Review</i>
<i>Journal of Economic Perspectives</i>	<i>Harvard Law Review</i>	<i>European Journal of Political Research</i>	<i>Annual Review of Sociology</i>
<i>Journal of Political Economy</i>	<i>Rabel's Zeitschrift</i>	<i>Journal of Democracy</i>	<i>Social Forces</i>
<i>Review of Economic Studies</i>	<i>Yale Law Journal</i>	<i>World Politics*</i>	<i>Sociology</i>

* Bylo zařazeno poslední číslo z r. 2003, protože v r. 2004 vyšla pouze tři čísla tohoto časopisu.

Pramen: Autorovy vlastní výpočty za přispění Noemi Peter.

V každém článku jsme spočítali citace článků uveřejněných v pravidelně vycházejících číslech jiných časopisů (tabulka 2). Někdy jsme zahrnuli i články, které vyšly ve speciálních číslech. Např. tento rozbor zahrnoval číslo *Papers & Proceedings* (Práce a sborník) časopisu *American Economic Review*, *Conference Papers* (Práce z konferencí) časopisu *Economic Journal* a *Symposium a Supreme Court 2003 Term* (Symposium a Údobí zasedání Nejvyššího soudu v roce 2003) časopisu *Harvard Law Review*.

Tabulka 2
Počet čísel, článků a citací podrobených analýze

Předmět	Ekonomie	Právo	Politika	Sociologie	Celkem
Čísla	27	32	18	22	99
Články	316	65	164	176	721
Citace	8 637	9 952	6 567	12 827	37 983

Pramen: Autorovy vlastní výpočty za přispění Noemi Peter.

Jednotlivé citace jsme zařadili do jedné z následujících kategorií: ekonomie, právo, politická věda, sociologie, interdisciplinární kategorie, jiné. Články pojednávající o zahraničních záležitostech a mezinárodních vztazích jsme charakterizovali jako články z oblasti politické vědy; články o genderové problematice jsme charakterizovali jako sociologické články; články zabývající se kriminologií byly zařazeny jako články z oblasti práva; a články o ekonomii, organizaci průmyslu, financích, pracovních vztazích, podnikání a politické ekonomii byly klasifikovány jako ekonomické články.

Proces vytvoření interdisciplinární kategorie byl následující. V některých případech název časopisu jednoznačně ukazuje na obory, jejichž oblasti pokrývá (např. *The Journal of Law & Economics* – Časopis pro právo a ekonomii). V jiných případech (např. *Theory and Society* – Teorie a společnost) bylo třeba jisté posouzení, abychom stanovili, zda je časopis interdisciplinární.

Když byla citace uveřejněna v nějakém časopise, příslušná kategorie byla obvykle zřejmá. Jelikož jiné citace bylo obtížné klasifikovat, byly zařazeny do skupiny „ostatní“. Tato kategorie zahrnovala všechny knihy, pracovní studie, internetové

stránky, časopisecké články, novinové články a další publikace spadající mimo pět vytvořených kategorií.

Tabulky 3 a 4 ukazují, že když vezmeme v úvahu citace klasifikované do oněch pěti kategorií, je podíl citací vztahujících se ke svému vlastnímu oboru velmi vysoký (a navíc, že je tento podíl nejvyšší u prací uveřejněných v ekonomických časopisech). Procentuální údaje na diagonále naznačují vysoký stupeň „zahledění se do sebe“ ve všech sledovaných oborech. Tento údaj byl nejvyšší v ekonomii (88,9 %) a právu (84,0%), zatímco byl nejnižší v politické vědě a sociologii (65,8 % pro oba tyto obory) – viz tabulky 3 a 4.

Tabulka 3
Roztřídění citací

Typ časopisu, v němž citace vyšla					
Typ publikace, v níž byla citace původně uveřejněna	Ekonomie	Právo	Politika	Sociologie	Celkem
(1) Ekonomie	4 344	256	341	625	5 566
(2) Právo	60	3,428	70	190	3 748
(3) Politika	109	84	1379	286	1 858
(4) Sociologie	50	15	110	3077	3 252
(5) Interdisciplinární kat.	322	296	197	497	1 312
(6) Dílčí součet: počet citací určených jako pocházející z konkrétního oboru nebo v interdisciplinární kategorii (body 1 až 5)	4 885	4 079	2 097	4 675	15 736
(7) „Ostatní“	3 752	5 873	4 470	8 152	22 247
(8) Celkem (8 = 6 + 7)	8 637	9 952	6 567	12 827	37 983

Pramen: Autorovy vlastní výpočty za přispění Noemi Peter.

Tabulka 4
Roztřídění citací určených jako pocházející z konkrétního oboru (v procentech)

Typ časopisu, v němž citace vyšla					
Typ publikace, v níž byla citace původně uveřejněna	Ekonomie	Právo	Politická věda	Sociologie	Celkem
Ekonomický časopis	88,9	6,3	316,3	13,4	35,4
Právnícký časopis	1,2	84,0	3,3	4,0	23,8
Časopis pro politickou vědu	2,2	2,0	65,8	6,1	11,8
Sociologický časopis	1,0	0,4	5,3	65,8	20,7
Interdisciplinární časopis	6,6	7,3	9,4	10,6	8,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Poznámka: Hodnoty 100 % na posledním řádku odkazují na dílčí soubor všech citací uvedený na 6. řádku v tabulce 3. Např. z citací v ekonomických časopisech počet 4 885 určených citací představuje 100 % uvedených ve spodní části této tabulky. Celkem 88,9 % z těchto 4 885 citací odkazovalo na články v ekonomických studiích.

Pramen: Autorovy vlastní výpočty za přispění Noemi Peter.

V podrobnější studii by bylo možno pokusit se o roztřídění citací, které spadají do kategorie „ostatní“. V této studii jsme to udělali pouze pro ekonomii. Výsledky pokusu zaměřeného na jemnější rozčlenění kategorie „ostatní“ viz v tabulce 5, která dokládá, že

obory zde uvedené pro bližší zkoumání jsou v ekonomických člancích jako referenční cíle rovněž většinou přehlíženy.

Tabulka 5

Roztřídění citací „Ostatní“ uváděných v ekonomických člancích (v procentech)

	Počet	Procenta
Kategorie „Ostatní“ celkem	3 752	100
<i>Z toho: určeno jako pocházející z určitých oborů</i>		
(1) Historie	4	0,1
(2) Matematika, statistika	87	2,3
(3) Psychologie	103	2,8
(4) Filozofie	10	0,3
(5) Antropologie	3	0,1
(6) Dílčí součet: Určené citace [(1) až (5)]	207	5,5
(7) Zbývající neurčené citace celkem	3 545	94,5

Pramen: Autorovy vlastní výpočty za přispění Noemi Peter.

Podíl kategorie „ostatní“ je zajímavý s ohledem na vysvětlující schopnost této analýzy. V ekonomii se nám podařilo zařadit 57 % všech citací, ale pouze 41 % v oblasti práva, 37 % v sociologii a 32 % v politické vědě.

Literatura

- BARRO, R. J. 1991. Economic Growth in a Cross Section of Countries. *Quarterly Journal of Economics*. 1991, vol. 106, no. 2, s. 407–43.
- BECKER, G. S. 1993. Nobel Lecture: The Economic Way of Looking at Behavior. *Journal of Political Economy*. 1993, vol. 101, no. 3, s. 385–409.
- DJANKOV, S.; GLAESER, E.; LA PORTA, R.; FLORENCIO-DE-SILANES, S.; SHLEIFER, A. 2003. The New Comparative Economics. *Journal of Comparative Economics*. 2003, vol. 31, no. 4, s. 595–619.
- FREY, B. S.; STUTZER, A. 2002. What Can Economists Learn from Happiness Research? *Journal of Economic Literature*. 2002, vol. 40, no. 2, s. 402–35.
- HAYEK von, F. (ed.). 1935. *Collectivist Economic Planning*. Amsterdam : North-Holland, 1935.
- HAYEK von, F. 1944. *The Road to Serfdom*. Chicago : University of Chicago Press, 1944.
- KNACK, S.; KEEFER, P. 1995. Institutions and Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures. *Economics and Politics*. 1995, vol. 7, no. 3, s. 207–28.
- KOOPMANS, T. CH. 1947. Measurement without Theory. *Review of Economics and Statistics*. 1947, vol. 29, no. 3, s. 161–72.
- KORNAI, J. 1971. *Anti-Equilibrium*. Amsterdam : North-Holland, 1971.
- KORNAI, J. 2000. The System Paradigm. In SCHEKLE, W.; KRAUTH, W.-H.; KOHLI, M.; ELWERT, G. (eds.). *Paradigms of Social Change: Modernization, Development, Transformation, Evolution*. Frankfurt : Campurs Verlag; New York : St. Martin's, 2000, s. 111–33.
- KORNAI, J.; ACKERMAN, S.-R. (eds.). 2004. *Building a Trustworthy State in Post-Socialist Transition*. New York : Palgrave Macmillan, 2004.
- KORNAI, J.; ROTHSTEIN, B.; ROSE-ACKERMAN, S. (eds.) 2004. *Creating Social Trust in Post-Socialist Transition*. New York : Palgrave Macmillan, 2004.
- MARX, K. 1867–94 (1978). *Capital*. London : Penguin, 1978.
- MARX, K.; ENGELS, F. [1848] (1962). The Manifesto of the Communist Party. In MARX, K.; ENGELS, F.; LENIN, V. I. (eds.). *The Essential Left*. London : Unwin Books, 1962.
- NEUMANN von, J.; MORGENSTERN, O. 1944. *Theory of Games and Economic Behavior*. Princeton, NJ : Princeton University Press, 1944.

- POLANYI, K. [1944] (1962). *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Boston : Beacon Paperback, 1962.
- SALA-I-MARTIN, X. 1997. I Just Ran Two Million Regressions. *American Economic Review*. 1997, vol. 87, no. 2, s. 178–83.
- SCHUMPETER, J. 1942. *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York : Harper and Brothers, 1942.

DISCIPLINES OF SOCIAL SCIENCES: SEPARATION OR COOPERATION?

János Kornai, Collegium Budapest Institute for Advanced Study,
2 Szentharomsag u., Budapest, 1014 Hungary (kornai@colbud.hu)

Abstract

The author addresses the question of interdisciplinary studies based on his own experience. His negative experiences are confirmed by the results of a quantitative survey demonstrating that the proportion of citations from other disciplines is very low in four examined fields (economics, law, political science and sociology). But the overall picture is colored by positive examples: the theory of rational choice and game theory have broken the bounds of economics. Also multivariable regression analyses of time series of a large number of countries are not confined to economic phenomena. The spread of interdisciplinary studies is also shown in the way system paradigm has become a widely applied general approach. The author ends with three proposals: let us have a minimum conversancy with other disciplines, support interdisciplinary work, and promote the emergence of a new type of „social scientist“.

Keywords

interdisciplinary studies, new type of social scientist, play theory, the theory of rational choice, extra-disciplinary descriptive form, system paradigm, soft data

JEL Classification

A11, A12, A2